

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

VII. évfolyam 74. szám 2003. április

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
- hívottan és hívatlanul –
- mindenkit szeretettel vár a
Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magyar-orm.axelero.hu honlapon.
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@mail.datanet.hu

Gondolatok az örmény liturgia nyomán

**„Egyszülött Fiaid kínszenvedése által
minden teremtményedet megújítottad,
és az ember is újra halhatatlanságba öltözött,
készítettél neki oly öltözetet,
mely nem lesz többé a halál martaléka”.**

A húsvét üzenete van ebben a saragánban, azért is aktuális most, hiszen az ünnep ebben a hónapban van. Az ének először Krisztus kínszenvedésére irányítja a figyelmet, mint jelentős tényezőre, amely nélkül nem lehetett volna megújulás.

A nagypénteket követi a húsvét: a föltámadás, amelyben mi is részesedünk, megújulásunk már folyamatban van, vissza nem fordítható!

Dr. Sasvári László

Nyilatkozat a magyarországi örménység nyelvéről

A hazai örmény kisebbség speciális nemzeti kisebbség a 13 kisebbségen belül, de különösen a nemzeti kisebbségeken belül. Nyelvi kérdésben leginkább a cigány etnikumhoz hasonlítható, ugyanis a hazai, kb. 15-20 ezer főre tehető örménység 98 %-a magyar anyanyelvű, mert

- közel 800 éve üldözték el őseinket Aniból (1239), amely a székesfőváros volt /Törökország és Örményország határán ma is látható romváros/. Akkor még a nyugati örmény nyelvjárást beszélték.

-100 évig a Kaukázusban éltek.

- 1340-ben tovább üldözték a tatárok, így őseink a Krímben telepedtek le (Kaffa - Feodoszia), ahol a kipcsák-örmény nyelvi dialektust beszélték. Innen 1475-ben üldözték tovább őket a tatárok, őseink egy része Lengyelország, más része Moldova felé menekült és ott telepedett le. Krímmel még tartották a kapcsolatot, nyelvük is a kipcsák-örmény volt.

- 1672-től folyt a tömeges betelepülés Erdélybe. A nyelvet azért váltotta fel a magyar, mert nem volt nyelvi utánpótlás, oktatás. Csupán néhány pap járt vissza Krímbe, de iskolai

oktatáshoz tanár nem volt. Ezért - amúgy is katolizált őseink -1692-ben csatlakoztak a Lembergi Únióhoz, tehát elfogadták a pápai fennhatóságot, a Mechitarista Szerzetesrendhez fordultak lelki gondozásért, amely missziót nyitott Erdélyben és az oktatásban is szerepet vállalt. Az általuk beszélt nyelv a nyugati örmény nyelvjárás volt, tehát azt tanulták őseink az iskolában és ezt viszi tovább az örmény katolikus liturgia is, amely ma már egyedülként őrzi őseink örmény nyelvét (legalábbis a kb. 300 éve tanult örmény nyelvet).

- Az Erdélyben letelepült örménység, a magyar anyanyelvű örmények a jelenlegi Magyarország területére a XVIII. századtól folyamatosan költöztek át (bár korábban is volt betelepülés). A trianoni békediktátum következtében tömegesen kellett elhagyniuk szülőföldjüket, ez folytatódott a II. világháború után is.

- Az örménység őshazája sokezer km távolságra és időben 800 évre van Magyarországtól, míg a többi nemzeti kisebbség őshazája a szomszédban, így állandó kapcsolatban lehetnek elszakadt nemzetrészeikkel.

- A hazai örménység kb. 2 %-a a XX. század utolsó 30 évében betelepültekből áll, akik a keleti örmény, úgynevezett oroszörmény nyelvjárást beszélik.

- Az 1915-ös népiirtás (Genocídium) elől kis létszámban Magyarországra menekültek nyelve ugyancsak nyugati örmény volt, hiszen Törökországból érkeztek, ahol ezt a nyelvjárást beszélték. Létszámuk (utódaik létszáma) ma Magyarországon elenyésző, a nyelvet nem beszélik.

A hazai örménység tehát nem tudja ősei nyelvét újratanulni, hiszen az a nyelvjárás kihalt. A keleti örmény nyelv nem az ősei nyelve, ennek megtanulására senkit sem lehet kötelezni, de aki meg akarja tanulni, azt minden eszközzel támogatjuk és megszervezzük a nyelvoktatást. Sőt, javasoljuk, hogy ösztöndíjjal serkentsük a fiatalokat a tanulásra (természetesen nyelvvizsga követelményével).

Demokráciában senki sem kérdőjelezheti meg az ember szuverén jogát, hogy milyen identitást vall. Ez alkotmányos jog!

Az identitás igen összetett kérdés; egyik - de nem kizárólagos - eleme lehet a nyelv. A kultúra, a hagyományápolás, a hitéleti identitás, stb. mind része a nemzeti identitásnak.

A nemzetiségi törvény a többes identitást is elismeri.

A történelmi helyzet okozta nyelvvesztés mellett kialakult örmény-székely-magyar összeházasodások létrehozták a magyar anyanyelvű örmény-székely-magyar identitást, amely nem zárja ki, hogy örmény kulturális és egyéb hagyományainkat, gyökereinket magyar anyanyelvünkön ápoljuk.

Az örmény nagykövet úr (Jivan R. Tabibian) azt mondta 1999-ben, amikor az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kiállítását nyitotta meg Terézvárosban, hogy büszke lehet az az anyaország, amely ilyen idő távlatából és ilyen távolságban még mindig tud felmutatni örmény identitású diaszpórát. De a nagykövet úr ugyanilyen üdvözlő beszédet mondott 2003. március 28-án is, mint fővédnök, a Csepeli Örmény Kisebbségi Önkormányzat és a Magyarországi Örmény SPJURK Egyesület meghívására Örményországból érkezett AMARAS, GISANE és PUNDZS ifjúsági néptáncgyűttesek budapesti bemutatkozó műsorán.

De erre büszke lehet nemcsak Örményország, hanem Magyarország is. Büszkén és nyíltan vállaljuk örmény gyökereinket, magyar anyanyelvünket. Ezt a Gudenus János József genealógus segítségével összeállított Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája (kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest 2000) kötetünkben is bemutattuk 300 évet felölelve, egészen napjainkig. 53 nemesi család 2500 családot „fertőzött meg” örmény génjeivel. Valamennyi nagy könyvtárnak ingyen adományoztuk még 2000-ben az 1,75 kg. súlyú könyvet, így a Parlamenti Könyvtárban is megtalálható. Egyetlen kisebbség vagyunk, amely ezt megtette.

Az elmúlt 8 év történelemhamisítását kell helyrehozni a fentiek szerinti korrekt

tájékoztatással, a médiában publikálni, mert az eddigi országos elnök a legitimitását történelemhamisítással próbálta erősíteni, s egy maroknyi csoport érdekét képviselni az örmény kisebbségen belül, a túlnyomó többség ellenében.

Az 1991-es népszámlálás adatai szerint 37 fő beszélt örményül Magyarországon. Ha nem lett volna a magyarörmények 15-20 ezres létszáma 1993-ban, nem kerültünk volna be a 13 kisebbség közé. Ezért tartjuk magunkat történelmi örménységnek Magyarországon, hiszen ebben a hazában többszáz év van mögöttünk.

Az önkormányzati választásokat úgy nyertük meg, hogy nyíltan vállaltuk magyarságunkat, örmény gyökereinket, tehát kettős identitásunkat.

Nézzük a másik oldalt: az Armenia Népe Kulturális Egyesület szlogenként hirdette, hogy ők az igazi örmények, akik a nyelvet beszélik. Ugyanakkor Budapesten az általuk indított jelöltek közül csak néhány beszél örményül, a többi még csak nem is örmény származású. De megemlíthető Emőd és Tiszaújváros örmény kisebbségi önkormányzata is! Össze lehet vetni ezen térség örménységét a népszámlálásról szóló könyv adataival, amelyben nincs feltüntetve egyetlen örmény sem ezen helységeken.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület csak örmény gyökerű képviselőket indított a választásokon, akik nyíltan vállalták, hogy nem tudnak örményül. Még képviselőjelöltjeink életrajzát is nyilvánosságra hoztuk. Nincs miért szégyenkezniük, sőt! A cigány etnikum nyíltan vállalta, hogy túlnyomó többségében magyar anyanyelvű. El is ismerték állami szinten magyar nyelvűségük indokoltságát a beás és a romani mellett. Tessék elismerni az örménység esetében is a magyar nyelvűséget, mert ez a történelmi helyzet Magyarországon és ez az igazság.

2003. március

dr. Issekutz Sarolta
elnök

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Tisztelt Szerkesztőség!

A márciusi füzetekben olvastam az országos választások előtt kötött megállapodást. Büszke voltam arra, hogy az általunk szívesen fogadott, nemrég jött örmény testvéreink az együttműködés mellett döntöttek, elismerve a többség magyar anyanyelvűségét.

Március 22-én viszont az arcomra fagyott a mosoly, amikor a Magyar Televízió Rondó című műsorában id. Aján Gergely országos elnökünk nyilatkozatát hallottam. Nem tudom elhinni, hogy így nyilatkozott. Talán úgy vágta a riportot, hogy az ellenkező értelmét kapta a szöveg? (Volt már erre példa.) Sajnos, nemcsak a riport elején, de többször is visszatért arra, hogy rövid időn belül a hazai örménység kétnyelvűségét akarja megvalósítani. Ez nem lehet igaz! Nem akarom elhinni, hogy az elnök úr - aki az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület több éves harca eredményeként aratott választási győzelme után - aláírta a megkötött megállapodást, azzal ellentétben nyilatkozott volna a televízióban! Remélem, olvashatjuk cáfoló nyilatkozatát a következő lapszámban, megnyugtatóképpen.

Bp. 2003. március 28.

Tisztelettel: MS

(név és cím a szerkesztőségben)

A márciusi klub

Késő tavasszal immár hagyományos, hogy a Fővárosi Örmény Klub találkozóján dr. Szarka György tart honismereti, vetítettképes előadást, amely egyúttal előzetes ismertetése az adott

év augusztusának végére tervezett erdélyi útnak.

Ezúttal is így volt a márciusi klub délutánján. Szarka Gyuri bácsi immár általunk jól ismert, oldott stílusában mutatta be a tervezett útvonal egy-egy pontját, előadását vetített képekkel kísérve. (A részletes programot lásd lapunk más helyén.)

Ismét tömeg, amely alig-alig fér el a Bartók teremben... de aki az ajtóban állva maradt, mert már nem jutott helyhez, az is élvezte az útbemutatót.

Aki úgy tervezi, hogy részt vesz az erdélyi körutazáson, az élvezettel hallgatta a tájékoztató, kedvcsináló előadást és már előre odaképzeltette magát a képek helyszíneire. Aki pedig nem tervezi, nem teheti, hogy benevezzen, az legalább szóban és képben részesült számtalan érdekes, szép, felemelő és izgalmas látni- hallanivalóban.

A klub találkozóját különösképpen színessé és élvezetessé tette ezen felül a Tamási Áron Székely Népdalkör fellépése. Az együttes az 1990-es években Magyarországra települt székelyekből alakult 1995-ben egyesületté. Megtapasztalhattuk, hogy a belső-erdélyi népzenei hagyományok ápolása - amit alapvető céljukul tűztek ki - valóban működik: élvezetes és hiteles előadásban hallhattunk az egész magyarság által közismert, valamint a csak Erdélyre, vagy a Székelyföldre jellemző népdalokat.

Az együttes gyakran lép fel különböző rendezvényeken. „Mindennapi” helyük és támogatójuk a kőbányai Pataki István Művelődési Központ, ahol hétfőnként 16.00 órától tartják nyilvános próbáikat, amelyen mindenkit szeretettel várnak.

Mi pedig örülünk, hogy március 20-án a klub nagyszámú közönségét megörvendették énekükkel.

dcs

Elmélkedés

Dr. Szarka György, „Gyuri bácsi” hangulatos, színes szöveggel kísérte a március 20-án, a Fővárosi Örmény Klub találkozóján tartott, Barangolás őseink földjén címen tartott vetítettképes előadását.

Kedvcsináló volt a bemutató, az idei augusztus 23-30 közötti útra.

Minden kép, amit láttunk, egy-egy gyöngyszem Erdélyről, az őshazáról, ahová - bár eljöttek onnan elődeink - gyökereink visszahúznak, vagy ha valaki még nem járt arra, érzi, hogy egy ilyen utat nem szabad kihagyni. Meg kell ismerni a havasokat, az ott élő népeket, a székely, a csángó életmódot, azt a helyet, ahol bennünket, örményeket ismernek, és tudják, hogy az évszázadok folyamán milyen fontos szerepet töltöttünk be Erdély gazdasági-kulturális életében.

Magas Déva vára, a Bihari hegyek, a Gyimes-ójtózi szoros, az ezeréves határ. Minden a múltat idézi.

Elnéztem az útirányt. Érinti Énlakát, az ősi székely rovásírás őrzőjét, Küsmöd völgyét, a vízbefolytott templomot...

E két községről jut eszembe egy igen kedves mese, amit egy furfangos székely ember talált ki, akkor, amikor fiai között a vagyonát akarta elosztani.

Őt fia volt és nem akarta, hogy elmúlta után a vagyona felett marakodjanak az utódok - ahogy ez már abban az időben is szokás volt. Magához rendelé őket és miután sorra megdicsérte vagy megfedte őket aszerint, hogy ki mit érdemelt, megtömte pipáját és hozzákezdett végakarátának elmondásához. Vagyona igen terjedelmes volt, erdői, mezői, legelői határosak voltak Parajd, Bözöd, Korond, Erdőszentgyörgy községekkel.

- János fiam - szólt a legidősebbhez - mivel jól gazdálkodsz, a szántás-vetéshez jól értesz, úgy gondoltam, hogy ez a terület, ahol ma is laksz, a faluval együtt legyen a TIED. Székely nyelvjárással, EZ a TIED, amiből lett az ETÉD. A térképen ott található, a Körös-patak partján, ami azonban nem azonos a Körösökkel, mert ez tulajdonképpen KÖRISPATAK.

István fiának szánta azt a vidéket, ahol az erdőket gazdagon borítják a fenyők, tölgyfák, bükkfák.

- Ha jól gazdálkods az erdőkkel - mondta fiának - jó módon fogsz élni családdal együtt, de előbb egy kis mód lesz, gazdagság csak az után. Így lett a KIS MÓDBÓL KÜSMÖD, ahogy ma is hívják a községet, illetve falut, merthogy a mód gazdagságot jelent.

Péter fia megkérdezte:

- Édesapám, nekem mit szánt?

Az öreg újra tömte a pipáját és így szólt:

- Még nem döntöttem, de mielőtt az esthajnal csillag feljön, tehát még ma szólok. Így lett a ma szólok mondásból SZOLOKMA. A térképen ott találjuk a falut SIKLÓD és KÜSMÖD között.

András fia inkább az állattenyésztéshez értett, ezért kérte apját, adja neki azt a magas dombon épült falut, ahova az ÁRCSÓ-i borvízkúttól csak bivalyszekéren lehet felmenni.

- Állataim majd jól legelnek az oldalon.

Az apa, akinek még az öregapja is élt, gondolkozott.

- Igaz, hogy ezt a földet falustól együtt nagyapád bírja, tehát ez most még az ATYÁÉ, de egyszer csak a Te birtokodba kerül. Így kapta meg András az ATYHA nevű községet, határával együtt, ahova a monda szerint a finánc oly nehezen jutott fel, hogy addig a pálinkafőző üstök eltűntek és még az illatuk is elszállt. Ma is ott van a térképen ATYHA, Sófalva és Korond között.

Ferkó volt a legkisebb fia. Fűrt faragott, hajlott az írástudás felé. Elvágott olyan vidékre, ahol megtudja, mi véget vagyunk a világon, mi van azon túl, ahol a Nap felkel és ahol lenyugszik. Ha annak idején Arany János él, róla írta volna meg a szép sort, hogy „e fiúból pap lesz, akárki meglátja”. Így is lett. Ferkó hirdette az ígét, ápolta a hagyományokat, csodálta a szép rovásírást, amit a székely nemzetség ősei hagytak e vidéken, és aminek megfejtése ma sem kis feladat. Isten házának szolgája, hálásan köszönte az ÚRNAK, hogy olyan vidéken élhet, ahol a rovásírás megmaradt a sírköveken, a templomban. Ő nem kért vagyont, birtokot. Apjától többször hallotta a mondást, hogy egész házam népével együtt itt ÉN LAKOM. Ebből lett a székely szójárás szerint ÉNLAKA. Vajon hiú ábránd-e, hogy e falu valaha a világörökség részévé válik?

Sok-sok évvel ezelőtt hivatalos dolgom akadt ATYHA községben. Az udvarhelyi buszról leszállva megállapítottam, hogy valóban egy bivalyfogatós szekéren kell megtennem az ARCSÓ- ATYHA közötti szerpentes utat. A fogatosnak volt elég ideje elmondani a vidék történetét a jó 2 és félórás, már szinte csillagfényes estébe nyúló úton.

Bocsáss meg, „Gyuri bácsi”, hogy mesémmel megelőztelek. Tudom a körút alkalmával elmondtad volna a csoportnak a félig mese, félig valós mesét, de ez esetben csak a csoport tagjai derültek volna rajta. Így azonban van mód jó előre utána nézni a dolognak az igazságot illetően. Mert jó az a mondás, hogy aki nem hiszi, járjon utána.

Budapest, 2003. március 30.

Borbély B. Júlia

(Ide tartozik egy helyesbítés: márciusi számunkban az Otthonról haza programismertetésében tévesen jelent meg az Énlaka helységnév „Enlaka” formában. A tévedésért a szerkesztő felelős: történetesen a lap összeállítása közben kellett magyaráznia egy nem erdélyi magyar kollégájának, hogy bizony nincs „Mádé..” csak Madéfalva. No, aztán a Madéfalvánál helyes ékezetű „átészózott” - helytelenül - Énlakára is.)

Egy csepeli est

A Csepeli Örmény Kisebbségi Önkormányzat nagyszerű, felemelő műsorral kedveskedett

mindazoknak, akik március 28-án ellátogattak a Csepeli Munkásotthon színháztermébe. Ott ugyanis a Magyarországi Örmény Spjurk egyesülettel közösen néptáncgyűttesek előadását szervezték meg: Örményországból érkezett az Amaras, Gisane és Punrizs csoport. Az esten a kerület polgármestere, Tóth Mihály mondott megnyitó beszédet, a fővédnök pedig maga Jivan R. Tabibian úr volt, Örményország bécsi nagykövete (aki egyúttal a magyarországi teendőket is ellátja).

A nagykövet úr köszöntő beszédében elmondta, hogy az anyanyelv megőrzése valóban nagyon fontos, de aki a kisebbséghez tartozik, annak őriznie kell a nyelven túl a hagyományokat, a vallást is és továbbadni az utódoknak.

- Büszke vagyok azokra - hangsúlyozta Jivan R. Tabibian nagykövet - akik az évszázadok alatt sajnós elveszítették ugyan nyelvüket, de büszkén vállalják örménységüket a mai napon is. Ha nem tudjuk továbbvinni a nyelvet, a kultúrát és a hagyományokat a magyar kultúrával együtt, akkor mindezt csak egy darabig lehet fenntartani, később elhomályosodik - fejtette ki, majd hozzátette: nagyon büszke, hogy itt lehet mint örményországi követ, az örmény kultúra követe, amikor Budapest egyik kerületében egyszerre három örmény táncgyűttes is szerepel. Jelezte, hogy tud a magyarságot jelenleg közvetlenül érintő kérdésekről is, amikor hangot adott véleményének azzal kapcsolatban, hogy Európában sok minden fontos dolog történik, és az örmény fiatalok számára fontos, hogy megismerjék ezeket a folyamatokat, fontos, hogy Európával közvetlenül kapcsolatba kerüljenek, saját tapasztalatokra tehessenek szert, hiszen Európába tartunk mindannyian.

Végezetül Jivan R. Tabibian úr úgy vélte, hogy a magyarországi kisebbségi önkormányzati választások után folytatni kell, amit eddig tettünk, úgy mint eddig, hogy büszkék lehessünk, majd a fellépő csoportoknak sok sikert kívánt.

Felhívások

Genealógia

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szeretné megjelentetni a Gudenus János József Örmény nemesi családok genealógiája pótkötetét, de a nagy érdeklődésre tekintettel tervezzük a javított, bővített kiadást is. Kérjük az érintett - különösképpen a Pászákász, Petraskó és Rátz családokat - , hogy a hiányzó adatokat küldjék meg a szerkesztőség címére. Kérjük, mindenki jelezze, ha téves adatot észlelt.

Előkészületeket folytatunk, hogy elkészülhessen az Örmény eredetű családok genealógiája című kiadvány, mint az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat része. Kérjük tehát a családok jelentkezését; akár Gudenus János József genealógus (1211 Budapest, Kiss János a1tb. u. 61.), akár a szerkesztőség címén. Kérjük az iratokat (fénymásolatukat), adatokat mellékelni.

Szakácskönyv

Az EÖGYKE megkezdte egy „Erdélyi magyarörmény szakácskönyv” előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket! A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni; nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húsz-harminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kérik: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

Ki kicsoda ?

Kéréssel és felhívással fordulunk Önökhöz!

Az EÖGYKE hozzákezdett a Magyarörmény ki kicsoda című kiadvány összeállításához, amelyben az örmény gyökerekkel rendelkező híresebb, nevesebb embereket szeretnénk összegyűjteni. Hosszantartó és felelősségteljes munka ez. Kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe. Kérjük; az adott személy nevét, születése évét és helyét, az örmény vonatkozás jelzését (milyen örmény családok leszármazottja az illető), végzettsége, képesítése, szakmai vagy tudományos fokozatai megjelölését, valamint tevékenysége rövid leírását (negyed- vagy fél oldalon). Indokolt esetben természetesen ez hosszabb is lehet. Kérjük, jelezze az adatok forrását, és a dokumentumok létét: van-e az adott személlyel kapcsolatban valamiféle dokumentum (valamint kép, fénykép, stb.) a birtokában. Kérjük, írja meg címét, elérhetőségét is, hogy az adatokat hitelesíteni, az esetleges dokumentumokat felkeresni (másoltatni) tudjuk. Kiket keresünk?

Magyarörmény származású, nevezetes személyeket, akik megbecsülést vívtak ki maguknak s akikről illik, vagy illenék tudnunk: a magyarörmény múlt, közelmúlt és jelen tudományos, politikai, közéleti, gazdasági, oktatási, hadi, egyházi, művészeti, irodalmi, kiemelkedő társadalmi tevékenységű alakjait. Kérésünket ismételjük több lapszámon át, hiszen tudjuk, hogy az adatolás nem könnyű munka. A beérkező anyagokat az EÖGYKE által erre a célra kijelölt bizottság fogja kezelni, amely eldönti, hogy végső soron ki az, aki bekerül a Magyarörmény ki kicsoda című kiadványba. Segítségüket előre is köszönjük!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Postacím: 1251 Budapest Pf., 70.

E-mail: magyar.ormeny@axelero.hu fax: 201-2401.

A *Fővárosi Örmény Klub* következő találkozóját április 17-én, csütörtökön 17.00-kor tartjuk a Magyarok Háza I. emeleti Zenetermében (Bartók terem).

Köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik édesanyám, Dr. Issekutz Jánosné született Pataky Erzsébet elhunytá alkalmából az együttérzés jeleit, szavait nyilvánították levélben, táviratban, telefonon, így igyekezvén fájdalmunkat enyhíteni.

A gyászoló család nevében
Dr. Issekutz Sarolta

Kopacz Mária karneválja
a Budapest Galéria kiállítótermében
(2003. február 28 - március 16.)

Karneválherceg fellépett, majd lelépett s mi már a bűnbánat hamuját fejünkre szórtuk *Kopacz Mária* télbúcsúztató és tavaszváró kiállításának idején. Az elmúlt három év terméséből válogató tárlat anyagában pogány rítusok ötvöződtek keresztény hagyományokkal és modern világi elemekkel. A színes és tarka kavalkádot a művész a szürrealizmus képírói látásmódjának és kifejező eszközeinek segítségével varázsolja elénk.

Ebben a forgatagban tűnnek föl az események közreműködői, akik azonban az ecsettel és festékkel megjelenített képi valóságnál sokkal több és mélyebb tartalmat is magukba zárnak. Szerepük kettős: esztétikai értelemben jó ízlésű és tetszetős köntösük állapotokat, érzelmi hangoltságot is rejteget. Kopacz Mária karneválja ugyanis ezzel az érzelmi kavalkád-töblettel válik teljessé. A Csend, a Várakozás, a Rohanás, a Tovatűnés éppúgy részei alkotói világának, mint az emberi és állati tulajdonságok szerepcseréje.

A karnevál szelíd szenvedélye megengedi a rend teljes tagadását. Karnevál időszakában az emberek átalakulnak ruházatban, viselkedésben, még állampolgári létükben is áttörik a tartózkodást. A halandó ősi vágya: olyannak látszani, amilyen lenni szeretne. Ez a szabadság, az autonómia és az egzisztenciális részvétel lehetséges kifejezése. (Gondoljunk csak a lovagi tornák álarcosaira, akik csak győzelem vagy halál esetén fedték fel arcukat.)

Mindez távoli, ősi, archaikus játékokból formálódhatott. És mikor kezdődött maga a játék? Kollektív emlékezetünkben bízva mondhatjuk: amióta ember van. Velence, ez a földrajzilag és szellemileg mindig nyitott város egyetlen hosszú és önfelelt játékká változtatta az ó- és újév fordulójának ötezer éve kimutatható ünnepét, a pogány játékokat és a kereszténység szigorú szertartásait. Karnevál lett belőle. Tudományos kutatások keresik az eredetét annak a szokásnak, amely a kalendáriumban megjelölt napokon kisodorja otthonaikból a polgárokat. A Kr. előtt 3000 körüli időkből fennmaradt egy káldeai ünnepség emléke, amikor a társadalmi hierarchia rendjében szerepcsere történt, egyenlőség uralkodott. A görögök a dionüszoszi ceremóniákon, a rómaiak a szaturnáliákon bolondoztak. A „karnevál” a „carrus navalis”, a hajós-szekér idiómáját őrzi. A kicsapongás nagy fináléja húshagyó kedd, hamvazószerdán pedig a káldeus csillagimádás ideje következett: az ember esendőségéről való elmélkedés momentumra, az élet rendjéhez való visszatérés előjátéka.

Am a Kopacz Mária műveinek nézegetése és lehetséges értelmezése közben bennünk felvetődő kérdés úgyszintén összetett, amint azt a művész megfogalmazza: „De honnan tudhatnánk, hogy amit pillanatnyilag érzékelünk, az a valóság?” A kérdés kérdés maradt, amióta csak a gondolkodó ember feltette.

Akárhogy hangozzék is majd a válasz, a látottak alapján arról megbizonyosodhatunk, hogy a festő mitikus ős-toposzig visszacsatoló, kissé melankólikus képzelet-valóságának elemei közt harmóniát teremt, képi egységgé formálva azokat. Lebbenő, libbenő figurái, fantázia-lényei játszva átkerekeznek egyik állapotból, léthelyzetből a másikba. Valóságból képzeletbe, képzeletből valóságba. Akár kérdőjelet is tehetnének a mondat végére. A szürrealizmus felől közelítő, a lét mögötti transzcendentális tartalmú festői vízió átgondolt kompozíció keretében jelenik meg. Ebben a művész hiteles segítőtársa a maga alkotta képkeret, amellyel mintegy tovább meséli történetét.

Kopasz Mária örménymagyar, akinek egyéni ikonográfiájú, látványra épülő festészetével közösségünk találkozott már keresztény államiságunk ezeregyszázadik évfordulója alkalmából és tiszteletére rendezett kiállításunkon, hozzájárulva a méltó megemlékezéshez.

dr. Benedek Katalin

Március 15-e alkalmából...

A Szegedi Örmény Önkormányzat március 15-én megkoszorúzta a Kiss Ernő emléktáblát, ezután dr. Tóth Rózsa és Kövér László a város központi rendezvényén, a Kossuth szobornál is képviselte az ottani örmény közönséget, amelynek jónéhány tagja részt vett a koszorúzásban.

Budapesten az I. kerületi Dísz téren a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat képviselőjében dr. Benedek Katalin, Gosztonyi Mária elnök és Dávid Csaba helyezte el a koszorút a Honvéd emlékműnél.

A II. kerület március 15-i koszorúzási ünnepségén a kerületi örménység önkormányzatát dr. Issekutz Sarolta, Szabó Anikó és Flórián Antal képviselte. A koszorúzás a Szilágyi Erzsébet fasorban álló Gábor Áron emlékműnél történt.

A XV. kerületi Kiss Ernő emléktáblánál a helyi Örmény Kisebbségi Önkormányzat koszorúzási ünnepsége a testület szándéka szerint hagyományteremtő lesz. Ezen részt vett Füleki Balázs, a XIII. kerületi kisebbségi elnök, valamint Szuper Géza a XVI. kerület

képviselésében.

A XIV. kerületben az örmény kisebbségi önkormányzat képviselésében Heim Pál helyezte el a koszorút március 15-e alkalmából.

Tavaszi magyarörmény emlékkör

A mi naptárunk olyan, amilyen csak azoké lehet, akiknek kettős, majdnem-hogy hármas identitásuk van. Ezért aztán bőven akad emlékeznivalónk. Röviden szólva: teli van a múltunk, mint a hócipő.

Magyarként és erdélyiként büszkén (néha bizonyos körülmények miatt megrökönyödéssel) tekintünk március 15-re.

Örmény eredetüként keserűen és felháborodással emlékezünk április 16-án.

Magyarországi lakosként - legalábbis az idősebbek, vagy a történelemismerők esetében - emlékezetünkben ugyanakkor még nem törlődött ki nyomtalanul az egykori március 19-e, a német megszállás; sem március 21-e, a Tanácsköztársaság, de április 4-e, a felszabadulás nevű cirkusz sem. (Amely a német megszállás alól valóban felszabadulást hozott, bár nem azon a napon, nem ott és nem úgy, ahogyan azt kötelezően megünnepeltették velünk a célszerűen előhazudott dátumon.)

A népek esetében a történelem szerepe jórészt ugyanolyan, mint az egyén életében a magánjellegű emlékek. Az identitás egyik alapeleme. Aki megengedi önmagának azt a felelőtlen luxust, hogy saját múltjából nincsenek emlékei, azt csakis betegnek tarthatjuk. Kórisme: amnézia. A társadalom életében ugyanígy. (Lásd az EÖGY füzetek címlapján a Vörösmartytól kölcsönzött jelmondatot.)

Ennek részbeni „megelőzésére” szolgálnak magánéletünkben a születésnapok, névnapok, házassági, keresztelői és halálozási évfordulók. S ezek is annyifélék, ahány esemény végigzúgott az életünkön. Egy születésnap örömnep, akárhány éves, akit ünnepelünk; de esetleg keserű gyásznap, ha az, akinek születésnapja volna, épp nemrég halt meg. Vagy egy házassági évforduló: alapjában kedves, szép napot idéz, hacsak nem kell hozzátenni, hogy „azóta elváltunk”. És így tovább, sorolhatnám.

Hasonló ez a népek, az emberiség történelméhez.

Csak persze, egy nép, népcsoport, közösség történelme sokkalta bonyolultabb, mint az egyéné.

Ugyanis, amikor a később történelemmé váló időszak „jelen” volt, akkor sokféle érdek és ellenérdek csapott össze, emberek fordultak egymással szembe, amikor aztán kezd az adott esemény „múlttá” válni, ugyanakkor mintegy önmagától, kezd egyszerűsödni is. (Példaként, még ha nem is tavaszi évfordulóról van szó: ilyen a magyar történelemben a mohácsi vész. Ahogyan 1526 óta múltak-múlnak az évek, minden belemagyarítás és politikai pártállás nélkül tudható: kozmikus méretű tragédia volt az a Magyar Királyság életében. Ma már egyértelmű. Bár a kortársak is tudták, példa erre a Brodarics-féle leírás, amely alig néhány évvel később született. Pedig amúgy az ország közhangulata akkoriban rögtön kettészakadt, és a korona hol a Zápolya-párt kezében volt, a „törökös” magyaroknál, hol pedig a Habsburg-pártiak birtokában, vagyis a későbbi „labancok”, illetve egyenest az osztrák uralkodócsalád kezén.)

Megtörténik aztán, hogy a leegyszerűsítésbe szentesítő közakarát avatkozik. Egy kicsit mindenki hozzátesz, csupa jóakarattól, amíg kialakul az adott eseményről egy többé-kevésbé kívánatos kép. Ilyen például nagy nemzeti ünnepünk, március 15-e, de erről később.

Aztán megeshet, hogy a leegyszerűsítés-másítás erőszakolt. Ez vonatkozik az említett március 21-re vagy április 4-re. Nem érdemes ezúttal több szót vesztegetni rájuk, hacsak annyit nem, hogy 1945 áprilisának elejét elfelednünk nem szabad. Mert megszűnt a német és

az általa támogatott nyilas erőszak; és jött helyette a szovjet PPS (a rosszlelkű, 7.62-es kaliberű, dobtaras „davajgitár”... vagy talán még egy fegyver emléke sem olyan egyértelmű? Ezzel a „pepesá”-val bizony sokan tettek-szolgáltak csodát 1956 októberében s lettek mártírok - igen, a pesti srácok!)

De térjünk vissza tavaszi emléknappjainkhoz: vannak változatlanul fájó emléknappok, amelyek távolodhatnak, de nem változik a súlyuk. Néha ugyan akadnak, akik szeretnék nagyon másként értelmezni az adott naphoz kötődő fájdalmakat, mégis mondhatjuk, hogy egyértelmű a fájdalom, s egyértelműen szörnyűségekre emlékeztet az adott nap.

Ilyen az örménység és az örmény származású magyarok számára április 16-a, a genocídium emléknappja.

Maradjunk hát a számunkra fontos napoknál.

Március 15-e azóta ütközőnap, amióta csak megemlékezünk róla. Tehát jóval több, mint egy évszázada. Érdekes elolvasni Babits Mihály nyolc évtizede született „Petőfi koszorúi” című versét, hogy tisztában legyünk azzal: ezt a napot minden létező politikai erő mindig igyekezett a maga szájíze szerint magyarázni.

Idén, ha igazán békésnek nem is, de megbékélőbbnek éreztem Budapest hangulatát, amikor a Budavári Örmény Önkormányzat képviselőjében letettük koszorúnkat a Dísz-téri Honvéd emlékműnél.

Jobban éreztem magam, mint egy éve. Hiszen, ha már - össznemzetileg - úgy alakítottuk március 15-e emlékét, hogy nem (az 1848-ban is létező) nézetkülönbségekre tesszük a hangsúlyt, hanem az egységesen és intelligensen fellépő nép képzetét idézzük, akkor hadd legyen mindenkinek olyan koszorúja, amelyet akar. És hadd legyen kokárdája, ha mutatni akarja.

A másik fontos évforduló - bár a nyilvánosság, a „közönség” előtt alig esett róla szó - március 19-e, a német megszállás. Az a bizonyos 1944-es nap egyrészt folytatása volt korábbi, és már akkortájt is igen kérdéses vonzásoknak és taszításoknak, másrészt kezdete a leplezetlen (bár szóvirágokkal teli), gyűlölködő, botor dúlásnak. Ráadásul 1944 március 19-én végleg elkezdődött 1945 április 4-e... a dolgok összefüggenek.

A harmadik fontos emléknapp számunkra egyértelműen szomorú és vitathatatlanul keserű. Nem pontos évforduló, hiszen sokéves, évtizedes előzmények következtében folyt hosszú időn át teljes erővel Törökországban az örményirtás. Emléknapp: április 16-a jelképezi az egész hosszú, rémséges időszakot. Nem, nem is „negyven napot”, mint a Musza Dag védőinél, hanem akár negyvenszer negyvenet.

A világ számos országának parlamentje elítélte már az 1915-ös törökországi eseményeket és deklarálta népirtásnak nevezte.

A történelem és a népek, kultúrák kapcsolata bonyolult szövevény. Hiszen például a törökországi örménygyilkolás tevékeny, lelkes résztvevői voltak akkoriban a kurdok. Sok örmény férfi, asszony, gyermek vére, keserve szárad kurdok lelkén. Csak hát a vak gyűlölet logikája igen rövid távú, belátás nincs benne erkölcsi, de még történelmi értelemben sem. „Visszagyűlölni” azonban keresztényietlen, embertelen dolog. Hiszen tudna-e ma bárki is tapsikolni, látván, milyen sors jutott az ország nélküli kurdoknak jutalmul? Tudna-e valaki is örülni annak, hogy „megkapták, amit megérdemeltek”? Hiszen e szerencsétlenek falvain az egyik „gazda” a harci gázait próbálta ki majd’ másfél évtizede (remélem, amire a lap megjelenik, a „próbálta” ige továbbra is múlt idejű), a másik „gazda” pedig - akinek e kurdok buzgón segítettek az örményirtásban - még a lélegzetvételt is alig-alig engedte nekik.

Mit lehet kezdeni egy népirtás emlékével, emléknappjával? Kell-e újra és újra fölemlegetni? Kell. Kell-e újra és újra emlékeztetni arra, hogy voltak s vannak olyanok, akik tömegeket képesek feltüzelné (és meg is teszik!) arra, hogy írassák ki, de legalábbis vessék meg, gyűlöljék a szomszédjukat, akivel addig csak valamelyest is békében elváltak?

Kell. „Kiért szól a harang? - Érted szól!”

Számszerűleg voltak és vannak „kisebb” és „nagyobb” népirtások. A kérdés mégsem matematikai, hanem erkölcsi. Illetlenül önmagamra hivatkozom: lapunkban már leírtam, hogy tisztességtelennek tartom, ha valaki azon vitázik, mennyi zsidót öltek meg a német haláltáborokban; mert ha egyetlen egyet, az is sok. És tisztességtelenség azt vitatni, hogy nem is annyi örmény pusztult el a genocídium idején, mint amennyit az örmények mondanak. Mert ha egyetlen egyet öltek meg, az is sok.

Torquemada, a hírhedt spanyolországi dominikánus, a főinkvizítor körülbelül háromezer boszorkányt égetett meg, férfiakat, nőket. Ezeknek többnyire két közös jellemzőjük volt: egyrészt keresztény hitre áttért muzulmánok voltak, másrészt valamelyes vagyonkájuk volt. De a feljelentő, valamint a bíró - ha bebizonyosodott a boszorkányság vádja - osztozott a megégetett eretnek, boszorkány vagyonán. Arról pedig ügyesen gondoskodtak, hogy az a bizonyos boszorkányság, vagy eretnekség bebizonyosodjék.

Sok-e az a háromezer vagy kevés? Egy bizonyos: a legyilkolt örményeknek valamicskével több vagyonuk volt, mint a gyilkoló, pogromot rendező törököknek és kurdoknak.

Gyakran hallom - többnyire magánbeszélgetésekben - hogy az örmények vagy a zsidók „maguk idézték elő a bajt, mert kapzsi kereskedők, uzsorások voltak”. Hát... mit mondjak? A Torquemada boszorkányai és eretnekjei sem voltak éppen koldusok... (Érdekes, hogy keresztényinek mondott erkölcsünk ebben az egy vonatkozásban milyen nagy indulattal kardoskodik a szegénység mellett: más ügyekben nem szoktuk felhozni vádként a vagyonosságot...)

De hagyjuk. Inkább gondoljunk arra, hogy milyen szerencsénk volt ősainknek, akik Erdélyben telepedtek meg - a mi szerencsénk. Mert bizonyára dühöngött és átkozódott a székely, ha már nagyon sok pénzzel tartozott az örménynek, aki a pálinkát mérte. Sőt: bizonyosan gyűlölte is „a rohadt uzsorást”. Pogromra mégsem került sor. Nem csak a történelemből tudjuk, hogy Erdélyben a betelepült örmények nem szenvedtek el pogromot a helyi lakosságtól: tudjuk, tudhatjuk abból is, hogy mi, erdélyi örmény gyökerűek örménymagyaroként itt vagyunk, büszkén kettős (talán hármas) kötődésünkre. Ha viszont pogromokkal volna teljes a múltunk Szamosújvár, Csíkszépvíz vagy Gyergyószentmiklós tájain, akkor bizonyára keserűség lakozna bennünk, esetleg gyűlölet. Ettől pedig megkímélt bennünket az Úr. Tessék belegondolni, milyen nagy ajándék ez!

Ilyen gondolatokkal telve gyűjtök gyertyát április 16-án, 1915 áldozataira emlékezve.

dcs

Örményekre emlékezve

(Első rész)

Nem vagyok örmény, de itt Székelyföldön sok jó ismerősöm, barátom van köztük. Számunkra, akik itt élünk, mindez természetes, magától értetődő. Eszünk ágában sincs megkérdőjelezni több évszázados ittlétük jogosultságát, mint ahogy Trianon óta teszi azt velünk székelyekkel és erdélyi magyarokkal a mindenkori hatalom. Barátaink, rokonaink lettek, igazi sorstársak örömben, bánatban.

És ahogy végigpásztázom életem ötvennyolc esztendejét, csak szép történeésekről beszélhetek.

Az első igazi örmény számomra Czárán Margit matematika tanárnőm és osztályfőnököm volt 1955-57 között Gyergyóremetén, az V-VII. osztályban. Alacsony, gömbölyded, élénk asszony. Sokat cigarettázott és sötét haját kontyba tűzve viselte. Arcának legszebb díszé gyönyörű, barna szeme volt. Lánya, Éva szintén feketehajú, de olyan türkizkék szemmel, amilyent azóta sem láttam. Úgy tudom, Budapesten telepedett le. Margit néni jó barátnője volt nagynénémnek, a remetei iskola román szakos tanárnőjének. Így sokszor hozott nekünk dalauzit, vagy apró kúpocskákban megszáritott churutot, amivel ízletes húslevest főztünk.

Türelmes, szelíden következetes „oszinktól” nem csak matematikát, de helyes viselkedést is tanultunk. Még ma is emlékszem, hogyan magyarázta, mennyire illetlen dolog evés után a papírszalvétát galacsinná gyúrva a tányérba dobni; vagy ha jól laktunk, nem ildomos a kést és villát keresztbe tenni, mert akkor esetleg még egy adag étellel kell majd megküzdenünk.

Kovánián Haruttyun a gimnáziumi évek nyári vakációinak felejthetetlen tréfacsinálója volt. Málnásfürdön lakó szüleim barátja, és felesége Dalma mindig nyárra került elő, mint az évről-évre hazatérő vándorfecskék. Dalma néninek Uzonkafürdön volt kis, családi nyaralója, amit apám gondozott. Nem is értettem sokáig, miért jön valaki egy olyan csendes, unalmas helyre a világszép Budapestről vagy Szentendréről! (Még nem tudtam, mi a honvágy!)

Haruttyunnak, akit a testvéremmel egyhangúlag Harittya bácsinak kiáltottunk ki, még volt egy neve: Hári! Apám szólította így, s azt hiszem, nem minden célzat nélkül: élete igen kalandos volt. Valahol Görögországban született. Tizennégyen voltak testvérek, és sokszor kenyér is alig jutott a nagy családnak. Így a tizenöt éves kamasz egy szép napon egy török kereskedelmi hajón találta magát.

Pár év múlva Konstancán örökre búcsút mondott a fedélzet sikálásának és mivel ott volt már az idő, és éppen katonákat toboroztak, beállt a román király hadseregébe. Az éles eszű, több nyelvet beszélő fiúra hamar felfigyeltek felettesei. Egy lovas századnál szolgált, és a szó szoros értelmében beleszeretett az okos négy lábúakba. Árvaként kezelték, ösztöndíjat adtak neki, és gimnáziumi tanulmányai után állatorvosi diplomát szerzett. Előbb a királyi ménes gondozója, majd főállatorvosa lett. Valószínűleg 1940 körül ismerkedett meg a fiatal, mondén szépséggel, az egyik Zathureczky báró elvált feleségével, lánynevén Bardócz Dalmával. Az 1944-es menekülés Budapestre sodorta őket, ott is maradtak.

Harittya bácsi, a nagy orrú, sűrű fehér hajú és vastag fekete szemöldökű, huncut tekintetű Nasszreddin Hodzsa soha nem tanult meg tökéletesen magyarul. Utánozhatatlan kiejtéssel és szótársításokkal beszélt. Már ettől pukkadozott az ember, annyira komikusan hatott. Rákosiék nem bántották, hiszen nincstelen menekült volt és az alig felocsúdó mezőgazdaság sem bővelkedett állatorvosokban. Így pár év múlva már valamelyik Szentendre-környéki térszben találjuk, ahol a macskától a lóig minden állatot védelmébe vett. Annyira lelkiismeretesen végezte munkáját, hogy nemsokára az egész megye hozzá járt, ha a helyzet úgy kívánta.

Az extrém esetektől sem riadt vissza. Egyszer egy tehén bendőjéből egy kilónyi szeget és mindenféle fémdarabkát operált ki és a szegény pára túlélte. Tudtommal nem ez volt az egyetlen „betyárvágása”.

1968-ban náluk vakációztam Szentendrén. Már nyugdíjas volt. Mutatott egy oklevelet (Állami díj, Kossuth díj vagy valami hasonló!), amit magas fokú elismerésként kapott. Kár, hogy nem emlékszem rá pontosan!

De annál frissebben él emlékeim között 1960 nyara. Uzonkából átrándultak hozzánk. Az anyám és Dalma remek ebédet készített. Harittya bácsi buzgón ajánlkozott, hogy térül-fordul és már hozza is a Fő forrásból a borvizet. Ez nyugodt tempóban sem telt tizenöt percnél több időbe. Megterítettük az asztalt és aztán csak vártunk, vártunk. Egy jó óra múlva mondja az anyám: eridj már, nézd meg, mit művel ennyi ideig? Szaladok a park végében lévő borvízcsergőhöz, s hát vagy húsz paraszt áll Harittya körül és hallgatja áhítattal. Én is fülelni kezdtem, de amit hallottam, attól földbe gyökerezett a lábam. Kiderült, hogy Harittya bácsi éppen a századik évét tapossa (lehetett vagy 55 éves!), és azért van ilyen jó kondícióban, mert soha nem cigarettázott, bort sem ivott, a feleségén kívül más nőt nem ismert (természetesen bibliai értelemben!), és úgy megszokta gyermekkorában a Kaukázusban a kefirt (soha nem is járt ott!), hogy most is naponta egy litert iszik meg, de csak csóré kenyérrel! Nem maradt ki az előadásból a jóga és a fokhagyma sem. A málnási mofetta és az uzonkai borvízfürdő mindegyike csak ráadás volt. Mögéje kerülve óvatosan megérintettem és mondtam, most már ideje haza menni. Alig kerültünk látótávolságon kívül, mindkettőnkől kitért a nevetés.

- Harittya bácsi, miért csinálja ezt? - kérdeztem.

- Azért, mert elhiszik - felelte.

A másik bűbajos eset a kocsmárosunkkal, Székely Károllyal történt. Motorkerékpárral balesetet szenvedett és az egyik alsó lábszára úgy megsérült, hogy még egy év múlva is gyulladt volt, varrott sebe többször felfakadt. Harittya minden nap elment egy palack jó borért és feltűnt neki a bicegő ember. Összebarátkoztak, s a furfangos örmény azt mondta: ha a pókos lólábakra való kenőcsöt elfogadja, meggyógyul. Két-három napig nagy volt a kotyvasztás nálunk, készült a csodakenőcs. Néhány összetevőjére most is emlékszem, bár a recept nem teljes. Azt tudom, hogy apám méhviasza, propolisza, méze bánta, némi fenyőgyantával keverve. Harittyan minden nap szorgalmasan eljár a kocsmároshoz, s nem is jött haza! Estig! Akkor viszont gyanúsán borvirágos orral és érthetetlen kiejtéssel! Ilyenkor Dalma szeme zöldessárga villámokat szórt, de Harittya csak somolygott alamuszin. Négy hét múlva nyoma sem volt a tenyérszélnek - de a kocsmáros dugi borkészletének se! Igaz, nem is bánta a jó ember.

Úgy tudom, a házaspárt Szentendrén temették el. Felesége első házasságából származó, fogadott lánya még él Budapesten, körülbelül 75 éves. Mostoha unokái ötven év körüliek. Ahányszor eszembe jut a vén tréfacsináló, mindig jó kedvre derülök. Az sincs kizárva, hogy valamelyik puffos felhőn szórakoztatja a köréje sereglő lelkeket, miközben az ölébe csongolyodó fehér cicát cirógatják fűrge, hosszú ujjai.

Csíkszereda 2003.11. 21.
Zsigmond Enikő geológus

(A szerző megjegyzése: „pókos lóláb”: kibogosodott lóláb, amit fertőzés okoz, elég nehezen gyógyítható.)

Egy örmény menedék - Libanon

Szabó László előadása,

elhangzott a Fővárosi Örmény Klub február 20-i találkozásán

2001. szeptember 24. éjjel fél három. A MALÉV menetrend szerinti járata lassan ereszkedik Bejrút fölé. Először a parti sétány fényeit látjuk, majd a repülőgép szinte a házak tetejét súrolva, egy döccenéssel földet ér.

A formaságokat hamar elintézzük. Itt nyoma sincs a Ferihegyen tapasztalt ideges feszültségnek. Csak taxival lehet bejutni a városközpontba. Harminc dollár. Toporgunk egy kicsit és ennek meg is van az eredménye. Egy idősebb arab ajánlkozik. Ő csak tíz dollárt kér. Útközben kiderül, hogy nem ismeri a Hotel Regist. Gyorsan előveszem a térképet. Ain Al Mraise negyed, a Phoenicia Inter-Continental közelében. Tekergünk egy darabig a kihalt utcákon, végül megállunk egy golyólyuggatta, lakatlan ház előtt. Az utca túloldalán egy hatalmas épület, a Hotel Phoenicia. Gyalog talán többre jutunk. A második keresztutcába benézve meglátjuk a Regis fényeit. Felrázzuk az alvó portásfiút. Van szabad szoba. Kopott, de csak tíz dollár. Végre megérkeztünk.

Az elkövetkező néhány napban megpróbáljuk felfedezni a másfél milliós Bejrútot. A tizenöt évig tartó polgárháború alatt a város keleti és nyugati része teljesen különvált. Köztük egy rommá lőtt frontvonal húzódott. Ma ezen a területen egy multifunkcionális városközpont bontakozik ki. Üzletek, irodaházak, bankok, kormányzati épületek mellett kulturális intézmények, sportpályák épülnek. Sok régi romos házat eredeti levantei stílusban építenek fel. Az új negyedben sétálva gyönyörű örmény templomot találunk. Mintha tegnap fejezték volna be az építését. Zárva van, de a kopogásra idős örmény nyitja ki az oldalajtót. Elmondja, hogy a Szent Éliás örmény katolikus templomban járunk. Büszkén mutatja az igényesen kivitelezett belső részeket, a dekoratív mozaikokat. A hajdani frontvonalától kissé távolabb

egy örmény ortodox templomot is felfedezünk. Ezt az épületet valahogy megkímélte a polgárháború. Itt is készülések, mindent megmutatnak, miközben a pap gyermekei tágra nyílt szemmel figyelnek.

A négymillió Libanonban körülbelül kétszáz-kétszázötvenezer örmény él, akiknek a döntő többsége az 1915-ös genocídium idején menekült ide. Libanonban sikerült kiépíteni egyházi szervezeteiket, iskoláikat, kulturális intézményeiket. Az ország gazdasági életében is jelentős pozíciókat szereztek. Kelet-Bejrútban gyakran látni elegáns irodaházakat, amelyek homlokzatán „jan” végződésű nevek olvashatók. Gyakori, hogy a bankok, üzletházak nevét az arab és latin betűs kiírás mellett örmény betűkkel is feltüntetik. Az első világháború után Libanon volt az örmény diaszpóra központja. A kilikiai katolikosznak, az örmény katolikus pátriárkának, de még az örmény evangéliumi egyház vezetőjének is itt a székhelye. A polgárháború előtt mintegy hatvan örmény iskola, húsz örmény templom, üzletek és újságok voltak itt. A háborúskodás súlyos helyzetbe hozta az örmény közösséget, amely pedig megpróbált semleges maradni. Sokan áldozatul estek az öldöklésnek. A kilencvenes évek óta szerencsére béke van, és az örmények kezdik visszanyerni a régi pozícióikat.

Esténként a tengerparti korzón, sétálunk és tapasztalhatjuk, hogy a béke tényleg valóságos. Sokan keresztet viselnek a nyakukban, mások konzervatív muszlin ruhában sétálnak, de látni majdnem miniszoknyás lányokat is. A galambsziklánál mi is együtt gyönyörködünk a naplementében a bejrútiakkal.

Az első vidéki út Baalbekbe vezet. A kisvárosban mindenhol Khomeini és a helyi shiita imám képeit látjuk. Itt van a Hezbollan nevű shiita párt központja. Minket azonban a múlt jobban érdekel, és szálláskeresés után rögtön indulunk a romterületre. Az ókorban Baalbeket Heliopolisnak, a Nap városának hívták és Jupiter Heliosznak, valamint Bacchusznak hatalmas templomokat emeltek. Lenyűgöz a hely monumentalitása és a Bacchusz templom harmonikus arányai, amelyek Csontváryt is megihlették. Este városnézés, majd leülünk egy teázóba, ahol a helyi férfiak kártyacsatát vívnak. Másnap a szálloda előtt reggelizünk, ahol egy idős bácsika sajtos lepényeket süt. Kávét is kérünk, de nagyon elfoglalt, ezért az egyik kuncsaftja szolgál ki. Egy libanoni katona széket is hoz nekünk. Teljes a kiszolgálás. Reggeli után irány a Hermel piramis. Ez egy huszonhét méter magas tömör kőtorony, körülbelül kétezer éves, de nem tudják, hogy milyen célból épült.

A következő állomás Zahlé. Egy százhusz ezres görög katolikus város, de örmények is lakják. A negyven kilométerre lévő Baalbek igazi keleti, muszlin település. Zahlé olyan, mint egy olasz kisváros. Mindenhol keresztény templomok, apácák. Egy reverendás pap hangos bon jouris madammal köszön a feleségemnek.

Zahléból csak egy ugrás Anjar. Egy szintiszta örmény kisváros, közel a szír határhoz. De hogyan kerültek ide örmények? 1915-ben a Musza Dag hegyén a törökökkel szemben önvédelmi harcot folytató örményeket francia és angol hajók mentették ki. A menekültek többsége az egyiptomi Port Saidba került, ahonnan a háború után visszatelepítették őket a Musza Dag vidékére, egykori lakóhelyükre. Ez a terület a francia fennhatóság alatt álló Szíria része lett. Húsz év múlva a második világháború előestéjén a török kormány azzal fenyegetőzött, hogy lerohanja francia Szíriát, ha nem kapja meg a Musza Dag vidékét, valamint Antiochiát és Alexandrettát. A szorongatott helyzetben lévő franciák kénytelenek voltak engedni és az itteni örményeknek ismét menekülniük kellett. Csak Vakifli falu lakossága maradt a helyén. Ma is létezik, van templomuk is, de az iskolában az örmény gyerekek csak törökül tanulhatnak. A menekülőket a francia hatóságok egy VIII. századi arab romváros - Anjar mellett telepítették le. A szorgalmas örmény földművesek a részben mocsaras, részben kopár tájon több ezer almafát ültettek és ma Anjar egy virágzó mezőgazdasági település. A festői romváros mellett ajándékboltot üzemeltetnek és a közeli Bejrút-Damaszkus országútnál egy hatalmas, több száz vendéget befogadó éttermet működtetnek.

Először megint a romokat nézzük meg, ami nem megy egészen simán. Feleségem időnként sikoltozik a hatalmas és nagy tömegben előforduló gyíkok láttán. Az ortodox örmény templom a főutca végén egy kis dombon áll. Legalább olyan szép, mint a bejrúti Szent Éliás. A hetven év körüli kertész, Bedrosz készséggel vezet körbe. Örményül, törökül, arabul, franciául és kicsit angolul is beszél. A templomban megmutatja azt a festményt, amely a Musza Dag hőseinek állít emléket. A kertben áll a Genocídium emlékműve. Minden évben összegyűlnek itt a menekültek és leszármazottaik Libanonból, a környező arab országokból, vagy éppen a tengerentúlról.

Megkérdezem, hogy mi a véleménye Libanonról. Libanon a második hazánk - válaszolja Bedrosz (magyarul Péter). Az örmények mindenkivel békességben akarnak élni, muszlimokkal és keresztényekkel egyaránt. És mi van a törökökkel? Velük együtt tudnának élni? Gyorsan és határozottan jön a válasz: soha. Az anjariak nem bocsátják meg, hogy elüldözték őket a szülőföldjükről.

Tripoliba csak Bejrúton keresztül tudunk eljutni, de mivel kicsi az ország, hamar odaérünk. Egy keresztény arab családnál szállunk meg. Az asszonyok intéznek mindent. Nagyon határozottak, kávéznak, cigarettáznak és állandóan felmosnak. A bazár igazi keleti kavalkád. Az óváros fölé hatalmas, komor kereszties lovagvár magasodik.

A Quadisha völgy a maronita keresztények szent helye. Egy mély hosszú völgy, amelybe a bizánciak által üldözött maroniták kolostoraikat építették. Hármat nézünk meg közülük. A negyedik már olyan meredek helyen van, hogy lemondunk róla. Itt van a közelben az egyik híres cédruserdő is. Térkép szerint csak négy kilométer országúton. Másfél órája gyalogolunk, mikor egy almaszállító teherautó megszán és felvesz. A több száz éves fák közt sétálva megint Csontváry jut eszembe. Visszatérünk Bejrútba a jó öreg Regis Hotelbe. Innen napi kirándulásokkal járjuk be Dél-Libanont.

Az első Szilon. A szövevényes bazárban, amely szinte barlangszerű utcácskákból áll, egy görög ortodox templomot találunk. Meglepően szépek a belsejét díszítő ikonok. Egy ilyen szerény, eldugott helyen micsoda kincsek vannak. Szilonban is jártak a kereszties lovagok. A kikötőt védő, általuk épített vízivár ma a város jelképe.

Tirusz már húsz kilométerre van a déli határtól. Sok egyenruhát látunk, ENSZ katonák is feltűnnek. Shiita város, de van görög katolikus érseke is. A klasszikus korban Fönícia legnagyobb városa. A tirusziak alapították Karthágót és több, a Földközi-tenger nyugati medencéjében ma is létező várost. Három, a világörökség részét képező nagy kiterjedésű rommező mutatja a hajdani város méreteit. A mulandóságon tűnődve sétálgatunk a Nekropolisz több száz szarkofágja közt.

Beit Ed Din egy palota komplexum a Suf-hegységben. A XIX. századi libanoni építészet legszebb példája. Egy teremőr állandóan a nyomunkban van és nem enged a szobákban fényképezni, de végül eltűnik és sikerül megörökíteni a színes kövekből kialakított, csodálatos belső architektúrát is.

Harissa Bejrúttól néhány kilométerre található és Libanon legjelentősebb keresztény zarándokhelye. Hatalmas kitárt karú Mária-szobor áll egy hegytetőn a tengerpart közvetlen közelében. Drótkötélpályán jutunk fel. A hívők egészen a szobor lábáig mehetnek, ahol sokan mély átéléssel, könnyes szemmel imádkoznak. Hirtelen fekete csadoros nők, szakállas férfiak lepik el a kegyhelyet. Iráni shiiták. Ők is tisztelik Szűz Máriát és itt együtt imádkoznak a keresztényekkel.

Harissától húsz kilométerre északra Byblos az egyik legrégebben lakott település a világon. A festői lovagvár körül számos kulturréteget tártak fel a régészek. Hétezer évvel ezelőtt kerek kőkunyhókban laktak itt az emberek. Az alapok most is megvannak. Nem messze egy-másfél méter magas kőobeliszkek láthatók, amelyeket a hajósok helyeztek el itt utazásuk előtt, hogy az Istenek áldását kérjék. Egymástól néhány tíz méterre vannak itt római oszlopok, görög színház, föníciai szarkofágok, perzsa erődfalak. A hőség elől betérünk egy kávézóba. Feszült

arcok figyelik a televíziót. Éppen most indult el az afganisztáni invázió.

Utolsó esténk Bejrútban. Tiszta ruha után kutatok a hátizsákban. Eszembe jut, hogy vettem egy Libanon feliratú trikót. Még a cédrusos zászló is rajta van. Felveszem és indulunk a parti sétányra. Amikor a portás meglát, szokatlanul barátságosan veregeti a vállamat. Átmegyünk a zebrán. Elsuhan mellettünk egy autó, amelyből derékig kihajol valaki és azt kiabálja - Libanon. A sétányon mindenki minket néz. Nevetnek, integetnek. Egy kávéáros No money kiáltással kínálja nekünk árúját. Három-négy fős társaságok állnak meg mellettünk és érdeklődnek, hogy honnan jöttünk és tetszik-e Libanon. Mi történhetett? Máskor is sétáltunk itt, de akkor nem tapasztaltunk ilyen lelkesedést irántunk. Alighanem a trikómon lévő libanoni zászló válthatta ki ezt a hatást.

Shiiták, szunniták, maroniták, görög ortodoxok, katolikusok, drúzok tizenöt évig harcoltak egymás ellen egy szörnyű és értelmetlen polgárháborúban, amelyről az örmények sem tudták kivonni magukat. Minden felekezetnek saját hadserege volt és úgy látszott, hogy Libanon soha többé nem áll talpra. Szerencsére nem így lett. Tizenöt év öldöklés után a különböző felekezetek rájöttek, hogy egymásra vannak utalva, hogy mindannyian libanoniak. Éjfél után indulunk a repülőtérre. A taxis kifaggat, hogy merre jártunk, jövünk-e még Libanonba.

Insallah - ha Isten is úgy akarja, válaszolom. Úgy akarta. A következő évben Szíriába mentünk és a legolcsóbban Bejrúton keresztül lehet odautazni. Újabb két napot tölthettünk ebben a barátságos országban.

A lelkem mélyén azért reménykedek, hogy harmadszor is úgy akarja. Insallah.

FIRSZ - kétszer

Utánnomás a Szabadság c. kolozsvári napilap 2003. március 5-i számából

Firsz az öreg inas Csehov Cseresznyés kertjében. Hogy mikortól? Egy alkalommal azt mondja Ragyevszkájának: „Amikor a nagyságos asszony papája még a világon sem volt, én már belső inas voltam. Mikor az a nagy jobbágyszabadítás volt, én itt maradtam a gazdámnál..., nekem nem kellett az az ízé..., az a szabadság. Én megmaradtam a gazdámnál...”

Senkálzky Endre érdemes művész kétszer találkozott a szereppel.

Elsőként 1998-ban Vlad Mugur rendezésében „Ez egy nagy ajándék volt számomra. Nemcsak a szerep, hanem, hogy együtt dolgozhattam Vlad Mugurral. Fájdalmas volt, hogy 2002. november 13-án a nagysikerű budapesti előadáson már nem vehetett részt”.

A második találkozás Firszel a szatmárnémeti Harag György társulathoz fűződik, ott is Ács Alajos egykori színinövendékéhez. Ali megbetegedett, kórházba utalták, és abban a reményben, hogy felépülése után majd felváltva játszhatják, eleget tett Lőrincz Ágnes társulati igazgató kérésének, és elvállalta a szerepet. Kevés próbával belépett az Árkosi Árpád Jászai díjas rendező produkciójába.

- Nehéz volt az átállás, a két rendezői elképzeléshez való alkalmazkodás?

- Két különböző víziót éltem át. A Vlad Mugur féle rendezésben Firsz halála abban a gyerekágyban következik be, amelyben generációk feküdtek. Rám teszik az utazócsomagokat, így nem vesz észre senki. Árkosi Árpád rendezésében a gyermekszoba játékszerei közé vonzolja magát, és ott mondja el ezt a szöveget. „Lefekszem egy kicsit ide..., s amint oda lebukok erőtlenül: hej, nincsen már neked erőd, öregem! Semmi sem maradt, semmi bizony... hej, te ügyefogyott!”

- Hány éves lehet Firsz?

- Csehov szerint 87 éves. Amikor én Szatmárnémetiben átvettem a szerepet, a 88-at is betöltöttem. A szerep szerint még az utolsó percekben is az a gondja Firsznek, hogy vajon a „fiatalúr” - Leonyid Andrejevics - felvette-e a bundáját, vagy a könnyű felöltőjében ment el.

- Hogy érezte magát a szatmári társulatnál?
- Eltekintve attól a fájdalmas eseménytől, hogy végül is nekem kellett eljátszanom Firszet, nagyon kedves tanítványom és kitűnő színész kollégám, Ács Alajos helyett, örömet és felüdülést jelentett együtt játszani annyi sok ígéretes fiatalal. A közönség pedig telt házat biztosított mind a 12 bérletes előadásra.
- Ha nem csalódom, ez az utolsó szerepe, amelyet műsorán tart Senkálscopy Endre?
- Nem csalódik. Sajnos, Kolozsvárt nem játsszuk már a Cseresznyéskertet, mert a Ranyevszkáját alakító Stief Magda Németországban él. Bár eddig 48 előadást játszottunk stúdiószínpadon, még volna iránta érdeklődés. Így a 72 éves tanítvány-kollégám emlékére történt „beugrások” egyelőre az utolsó.

S. Muzsnay Magda

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2002 évi pénzügyi beszámolója (eFt)

2001 évi pénzmaradvány	717
Összes bevétel	5623
Bevételek részletezése	
Támogatások összesen	5266
Országgyűléstől	600
MEH Informatikai Kormánybiztosság	333
Nemzeti Kulturális Örökség Min.	400
Nemzeti Kulturális Alapprogram	300
Városi és kerületi Örmény Kis. Önk.	3193
Főv. Önk. Esélyegyenlőség Alap	300
Humanitás Civitatis Alapítvány	100
Egyéni támogatások	40
APEH 1 %	190
Országos Örmény Önk.	0
Tagdíjbevétel	102
Egyéb bevételek	65
Összes kiadás	3801
Szem. juttatás és járulécai	0
Dologi kiadás összesen	2454
Dologi kiadások részletezése	
Közüzemi díjak(gáz, víz, villany, stb.)	0
Fejlesztés, beruházás	776
Bérleti díj/rendezvény	123
Kommunikáció (Posta, telefon)	472
Útiköltség és szállítások	532
Egyéb dologi	551
Kulturális projektek (rendezvények, könyvkiadás, támogatások, stb.)	1347
Maradvány 2003 évre	2490

Az EÖGYKE 2002. évi tevékenységéről a szöveges beszámoló a Füzetek 2003 februári számában található.

Egy szimpatizáns megkésett vallomása (sejtések, impressziók és bizonyosságok magyarörményekről)

Amikor annak idején az Örmény-Magyar Baráti Társaság egyik alapító tagja, majd titkára, Kirkósa Gyula a kolozsvári Szabadság napilapban közzétette alapítói szándékáról szóló sorait, még aznap és gondolkodás nélkül felhívtam és feliratkoztam a Társaság tagjai közé.

Azóta is lelkes szemmel tartója vagyok a sorait egyre erősítő, kapcsolatait egyre inkább kiépítő Társaságnak, állandó olvasója az Arméniának.

Feliratkozásomat régi késztetés, óhaj indokolta: megismerni a - főleg gyermekfejjel és tárgyi tudás, információ hiányában számomra kissé titokzatos, de életvitelért, eredményeiért közmegebecsülésben élő és dolgozó - örmény származású ismerősök, családok, kisebb-nagyobb közösségek múltját, kultúráját, szokás- és hagyományrendszerét.

Vonzódásom mindehhez szinte megmagyarázhatatlan, inkább érzelmi, semmint tudatos. Gyermekkoromat Tasnádon, a Szilágyság-Szatmár-Bihar találkozási vidékén elterülő kisvárosban töltöttem. Ebben a városban érdekesen, sajtáságosan oszlott meg a lakosság, ami elsősorban felekezeti, foglalkozásbéli okokra volt visszavezethető. A város polgárosultabb rétegét a református iparosok, mesteremberek alkották, a német (sváb) eredetű lakosság római katolikus vallású és elsősorban földművelő volt, a nem kisszámú zsidó közösség tagjai pedig szinte kivétel nélkül kereskedők, gabona- és faraktárosok, nyomdászok, tisztviselők. Örmény származású lakosokról nemigen tudtak a kisvárosban, vagy nem emlegették azokat, akikről - sokkal később - örményként emlékeztek meg.

Gyermekkorom az ötvenes évekre esett. Ezekben a sztálini időkben a proletár nemzetköziségnek, a baráti népek nagy közösségének hangoztatása, a nemzeti-kulturális sajátosságokat lankadatlan kitartással, szorítással eltüntetni igyekvő kultúrpolitika vont a el a figyelmet arról, hogy a helyi (nemzetiségi) sajátosságokra is rácsodálkozhattunk.

Érdekes és gyermeki módon az örmény származású magyar családok életét elsősorban a külsőségekből ismertem meg.

A **Szongoth** család két (sőt, három) különböző utcában, lakásban élt. A tágasabb, modernebb lakásban Tassy Gyula villamosmérnök és felesége, Szongoth Anna (Anci néni) lakott a nagyobbik, „az alsó” tasnádi malom udvarában. Később, az államosítás után ebbe az épületbe jártunk villanyszámlát fizetni. Egy ilyen alkalommal láthattam a néhány évvel azelőtt még családi otthont adó épületet, benne néhány helyiséget, a tágas, világos szobákat, nagy fehér ajtókat, ablakokat.

Később a **Tassy-Szongoth** család szerényebb lakásba volt kénytelen átköltözni. Az új otthont nyújtó épületet érdekes bokrok, virágok, nagy gyümölcsös, különleges, Tasnád-szerte híres csemegeszőlőtövek vették körül. A régi ház sejtelmes homályában faragott bútorok (Keresztessy Sámuel, Tasnádon élő műbútorasztalos és festő készítette), szép festmények, sok-sok csipketerítő között élt az idős Szongoth néni lányával, Anci nénival, akit ebben a környezetben nyilvánvalóan, „természetesen” tekinthettem titkokat tudó keleti hercegnőnek. Minden találkozásunkkor megcsodáltam középen elválasztott kékesfekete haját. Édesanyámtól hallottam, hogy fiatal korában Anci néninek olyan hosszú és dús haja volt, hogy saját gépkocsijával (mely talán az egyetlen volt akkoriban Tasnádon) vitette be magát Szatmárnémetibe, hogy haját megmosassa, elrendeztesse.

A Tassy gyerekekhez játszótársi, iskolatársi szálak fűztek, jó barátságunkat felnőtt fejjel is megőriztük, ápoltuk, s szívesen találkozunk, beszélgetünk egymással mostanában is. Édesanyjuk emlékére kis táblát helyeztettek el a tasnádi római katolikus templomban, Annanapra rendszerint hazalátogatnak Budapestről, illetve Nagybányáról.

A másik Szongoth családnak szép, kissé komor masszív háza volt a „felső” malom mellett.

Szinte soha sem láttam a család tagjait az udvarban, az utcán, visszahúzódó életet éltek, még gyermekkoromban elköltöztek Tasnádról.

Volt (van) a városkában két úgynevezett „udvar” is. Az egyik a Nemes udvar - itt laktak **Bulbukék** több családdal, ebben a tulajdonképpen zsákutcában, különböző társadalmi rendűrangú családdal együtt, a piac közelében. Később, felnőtt fejjel hallottam arról, hogy Bulbukék örmény származásúak.

A másik udvar az úgynevezett **Merza** udvar, ez Tasnád kellős közepén, a régi városháza és állami iskola közvetlen közelében található. Több, öt-hat család lakta, lakja ma is az „udvart”, a lakások három oldalról szegélyezik az elég tágas udvarteret. Az épületek nyugati oldalán (tulajdonképpen az utcasarkon) állt az idők és tulajdonosok változását túlélő szatócsbolt. (Hosszú gyöngysorokból álló térelválasztó függönyét, az ajtó felett álló kicsengő szavát, kristályokból összefűzött "jégec"- és a barna medvecukrot, a legfelső polcon sorakozó kisebb-nagyobb cukorsüvegeket soha el nem felejthetem, s azt sem, hogy az itteni kiszolgálók, boltosok és segédek különlegesen kedvesek voltak a vevőkhöz.)

Éveken át foglalkoztatott és foglalkoztat még ma is az a kérdés, hogy véletlenszerű-e, vagy valamilyen társadalmi-gazdasági-etnikai ok áll amögött, hogy kis városunkban csak az örmény származású családok háza táját nevezték „udvarnak”? Sajnos, ilyen irányú helytörténeti kutatásokat - tudomásom szerint - nem végzett senki. A Merzák örmény eredetéről sokkal később, az Arménia olvasása és a magyarörmény találkozások s kiadványok alapján szereztem tudomást. Szüleim úgy tudták, hogy a Merza család számukra is ismerős tagjai Budapestre költöztek a második világháború után. Merza Böske nevű ismerősünk még azután is haza-hazalátogatott Tasnádra.

A **Keresztessy Sámuel** személyisége meghatározó volt a múlt század derekán a tasnádi művészetre is odafigyelő lakosság körében. Tehetséges műbútorasztalosként indult, ezt a tudását, szakértelmét külföldön (is) szerezte. Munkáival számos külföldi seregszemlére is eljutott. Kiváló fafaragó képességeinek bizonyítéka több erdélyi (elsősorban ortodox) templombelső, ikonosztáz csipkeszerű kiképzése; a tasnádi mester munkája például a zilahi és marosvásárhelyi görögkeleti katedrális belső díszítése, s a Szamosújvár melletti Füzesmikola kegytemplomának gyönyörű ikonosztáza. Művészetét a többségi románság (is) magáénak tudja: egy füzesmikolai templomlátogatáskor a szerzetes-idegenvezető Samoul de Cherestesiuként emlegette a Tasnádon magyarként és Simi bácsiként ismert alkotót. A művész szép, értékes festményeit számos család vásárolta; a régi tasnádi épületek, utcarészletek megörökítésén kívül szemet-lelket gyönyörködtető csendéletekkel, enteriőrökkel örvendeztette meg vásárlóit. Személye, életmódja egy kicsit talányos volt, pedig sokan ismerték, voltak bejáratosak a ma is Keresztessy-házként emlegetett szép épületbe. Inasokat foglalkoztatott, tehetséges fiatalokat tanított rajzolni jelképes összegért. Tágas műterme az épület utcai részében volt, bárki bármikor nézhette-láthatta a (mű)alkotás folyamatát, a bent folyó munkát.

Ha megkésve is, Keresztessy Sámuelnek szobrot emeltek a tasnádiak a közelmúltban, ugyanakkor nyitották meg a legjobb munkáit bemutató kiállítását is. Az utóbbi időben egyre többen emlegették-emlegetik a művész magyarörmény származását.

Amikor a nagykárolyi középiskolába kerültem, már az új (zömével sváb származású) osztálytársakkal való ismerkedés napjaiban kuriózumként emlegették **Karácsonyi Károlyt**, a kedves, jólnevelt, előzékeny, nyílt tekintetű és szívű Karát, hiszen csak ő és bátyja, a nemrég elhunyt **Karácsonyi Péter** (zenetanár, karvezető, a nagykárolyi Castelani zenekar alapítója) volt magyarörmény származású az akkori diákseregben. A kisebbik Kara közösségi ügyekben szolgálatkész, jól tanuló, sziporkázó humorral megáldott barát volt.

Szívesen találkoztam vele egyetemi éveink alatt is, mindig volt mondanivalónk egymás

számára. Jó útravalót kaptunk mindkettőn: az egykoron híres nagykárolyi Piarista Gimnázium iskolánkban átmenekített szellemét, a tudásba vetett hit, az emberség több évszázados tapasztalatát.

A párhuzamos osztályba járó „osztálytársam” egyre feljebb ívelő tudományos életpályát járt be: néhány évi szakkönyvtárosi munka és vidéki tanári tapasztalat után a nagykárolyi Városi Múzeum muzeológusa lett. Számos hazai tudományos (biológiai) szakfolyóirat állandó munkatársa volt. Tudományos népszerűsítő cikkei a Művelődésben, a Szatmári Hírlapban és a Nagykaroly és Vidéke hetilapban jelentek meg. Hosszas tépelődés után, nem szívesen telepedett ki Németországba. Ott is folytatta tudományos munkáját, utazik, ír, kutat, fényképez. Nemzetközi hírneve ellenére megőrizte szerénységét, nyílt szívét.

Nem lehettem jelen Nagykarolyban az egyik, mostanában ismertté vált könyvének bemutatóján (1995: Flora si vegetatia judetului Satu-Mare) amelyben Szatmár növényvilágát, virágait elemzi, mutatja be aprólékos tudományossággal. A ma már ismert szerzőnek - régi barátomnak - azonban volt gondja arra, hogy juttasson nekem is könyvből, amelyből a dedikáció (volt) a legértékesebb; „...a nagykárolyi gimnáziumban eltöltött évek emlékére...” A két Karácsonyi-fiú unokatestvérei (Mária és Zita) néhány osztállyal lejjebb jártak, mint mi. Őket is jól ismertem, szemmel tartottam sorsuk alakulását; Mária orvosnő lett, a kisebbik Karácsonyi lány, Zita tehetséges, színészi hajlamokkal megáldott fiatal nő volt, jelentős részt vállalt a 60-as évek Kolozsvárjának műkedvelő színjátszó mozgalmában. Budapest környékén talált új otthonra.

Tanári pályafutásomat Szamosújvár környékén kezdtem. Gyakran kellett gyűlésekre, értekezletre, egyéb hivatalos ügyek intézésére e városba mennem. Mivel a várostörténet, turizmus régen érdekelt (ez is nagykárolyi örökség), mindent igyekeztem elolvasni az erdélyi „örmény főváros” múltjáról, sajtóságos architektúrájáról, s egyre szebbnek, egyedibbnek láttam a várost, lelkesen küldtem oda várost nézni kül- és belföldi érdeklődőt egyaránt.

Aztán következtek a magyarörmény származású barátok s végül, az Örménymagyar Baráti Társaság által felkínált lehetőségek. Így sikerült egyre közelebb kerülnöm ahhoz a sajátos életérzéshez, amely ezt a rokonszenves, befogadni mindig hajlandó népes családot jellemzi: a nagy múlt emlékezete, az értékek megőrzése, ápolása, rokon szálak, kapcsolatok felkutatása, példaértékű folytatása.

A 2001. őszén szervezett többnapos rendezvénysorozaton is szerencsém volt részt venni. Megtisztelő volt számomra mind a meghívás, mind pedig a részvételi lehetőség, a nagy baráti-családi közösség ünneplése. Most már tudom: ez volt az az alkalom, amikor teljes híve, „szimpatizánsa” lettem a magyarörményeknek. Tudásban, emberségben gyarapodtam, s talán letisztultak bennem a régi emlékképek, sejtések a magyarörmény világról, emberekről is.

Soraimat azoknak a vélten vagy valósan magyarörmény származású ismerőseimnek és barátaimnak emlékére-emlékezetére írtam, akik rövidebb vagy hosszabb időn át kísérői, részesei voltak életemnek és akiknek élménygazdagságot, barátságot, őszinte kapcsolatokat köszönhetek.

Horváth Pócsik Gabriella Kolozsvár

Közlemény

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület színeiben jutottam 2002. október 20-án a Budapest IX. kerület Ferencvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat képviselői testületébe. Értesítem a kerület örmény származású, valamint a velük szimpatizáló polgárait, hogy minden hónap első hétfőjén du. 17-18 óra között félfogadást tartok a IX. ker.

FERENCVÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT Haller utcai székházában, az I. em. képviselői szobában.

Tisztelettel és szeretettel várok mindenkit az örménységgel kapcsolatos bensőséges beszélgetésre, mindazokat, akiket érdekel e közösség, amely a világon első keresztény állam alakítója volt; hogyan alakult sorsa az évszázadok folyamán, hogyan viszonyult a Magyar Államhoz; és amely bírja a magyar állam és társadalom támogatását.

Borbély B. Júlia Katalin

Folytatjuk témák szerint csoportosítva a rendelkezésünkre álló adatok közzétételét.'

Örmény gyökerű országgyűlési követek és képviselők

Kövér Gábor, *rétháti*; *Réthát, 1836. március 14. - + 1888. április 2. Arad; Kövér Gergely és Kossovich Anna fia; Ogy. k.: 1872-81; aradi lövész-egyesület elnöke, Arad város törvényhatósági bizottságának tagja, Arad szepítésének egyik tényezője; *Gudenus: 257.*

Kövér Gusztáv, *velezdi és rétháti*; *Arad, 1898. február 24. - + 1978. szeptember 12; Kövér István Mihály Antal és ásguthi Körtvélyessy Anna fia; Ogy. k.: 1940-44. A Magyar Vöröskereszt főmegbízottja, az Interparlamentáris Unió Magyar Tagozatának alelnöke. A genfi székhelyű Bureau Central les Minorités alapítója és vezetője. *Gudenus: 256.*

Kövér János, *gyergyószentmiklósi*; *Cibakháza, 1895. március 26. - + 1960. január 7. Budapest; Kövér János és ebeczki Blaskovich Erzsébet fia; Ogy. k.: 1939-44; Tagja Szolnok vármegye törvényhatósági bizottságának, a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamara választmányi tagja. *Gudenus: 245.*

Kövér János, *rétháti*; *Fűskút (Temes megye) 1798, december 27. - + 1866. május 1. Pest; Kövér János és nemes Csiky Rebeka fia. A temesvári cs. kir. országos törvényszék elnöke, Ogy. k.: 1834-39; kir. hétszemélynök. *Gudenus: 262.*

Kövér Károly, *gyergyószentmikiósi*; * 1832. február 28. - + 1881. november 12. Budapest; Kövér János és báró Prandau-Hillebrandt Amália fia; Ogy. k.: 1876-1878; Földbirtokos Mezőkovácsházán. *Gudenus: 245.*

Kristóff István; *Gyorok, 1847. október 22. - + 1909. március 27. Budapest; Kristóff Gergely és zsenai Markovits Paulina fia. OGY. K.: 1884 előtt. *G. 267.;*

Kristóffy József; *csejtei*; *Makó, 1857. szept. 4. - + 1928. márc. 29. Budapest; Kristóffy József és csiksomlyói Csiky Gizella fia. Ogy. k.: 1897-05; Csanád vm. főispánja, m. kir. belügyminiszter 1905. jan. 18.-1906. ápr. 8. *Gudenus: 70.*

Lászlóffy Antal; *Szamosújvár, 1825. június 25 - + 1872. február 22. Budapest; Lászlóffy Bogdán és Issekutz Anna Mária fia; Ogy. k.: 1871-74 +; Szamosújvári főjegyző, polgármester és főbíró, kir. tanácsos. *Gudenus: 272.*

Lázár Menyhért; *Gyergyószentmiklós, 1842. - +?; OGY K.: 1897-05; Lengyel Zoltán; *Kraszna, 1873. - +?; Ogy. k.: 1901-18; Ügyvéd, 1904- től a Független Magyarország c. lap főszerkesztője.

Lukács Antal; *Temesvár, 1842. október 23. - + 1909. augusztus 5. Csömör; Lukács Ignác és koronghi Koronghy Hermina Erzsébet fia; Ogy. k.: 1884-1906. A Magyar Földhitelintézet pénzügyi igazgatója, főrendiházi tag.

Lukács Béla, *erzsébetvárosi*; *Zalatna, 1847. április 27. - + 1901. január 7. Budapest; Lukács Simon és Gaál Teréz fia; Ogy. k.: 1897-1901. Az 1900. évi párizsi világkiállítás m. kormánybiztosa, m. kir. kereskedelemügyi miniszter (1892. júl. 16. -1895. jan. 15.), az I. o. Vaskorona Rend lovagja; *Gudenus: 293.*

Lukács Görgy, *erzsébetvárosi*; *Nagyvárad, 1820. - + Salzerbad, 1892. augusztus 29.; erzsébetvárosi Lukács Ignác és lepei Gaál Teréz fia. Belügyminisztériumi államtitkár, a Szent István Rend lovagja; *Gudenus: 297.*

Lukács György, *erzsébetvárosi*; *Nagyvárad, 1865. szeptember 10. - + 1950. szeptember 28. Budapest; Lukács György és gyarmati Tar Krisztina fia; Ogy. k.: 1897-1901, 1911-18, 1922-32; M. kir. vallás- és közoktatási miniszter (1905. jun. 18. -1906. márc. 6.). *Gudenus*: 298.

Lukács László, *erzsébetvárosi*; *Zalatna, 1850. október 24. - + 1932. február 23. Budapest; Lukács Dávid és Wagner Jozefa fia; Ogy. k.:1884-87,1892-1906, 1911-18, 1927-32; A nemzeti Munkapárt elnöke, m. kir. pénzügyminiszter, kereskedelemügyi miniszter, belügyminiszter, a király személye körüli miniszter, M. kir. miniszterelnök (1912. ápr. 22. -1913. jún.10.); *Gudenus*. 296.;

Lukács Sándor, *erzsébetvárosi*; * 1822. Nagyvárad - + 1854. jún. 8. Bisanos, Franciaország; Lukács Simon és Gaál Teréz fia. Ogy. k.:1848-49; Győr város kormánybiztosa, a nagyváradi hadifelszerelőtelep vezetője; *G*. 298.;

Markovics Kálmán, *kisterpesti*; *Medgyesbodzás,1848. -+ 1899. május 6. Árpád; Markovits Emánuel és szentgyörgyvölgyi Csopor Jozefa fia. Ogy. k.:1887-92; Földbirtokos Árpádon; *G*. 323.;

Mártonffy Gyula; *Körösszakál, 1885. október 27. - + 1963, Debrecen; Mártonffy Dezső és Mártonffy Ilona fia; Ogy. k.:1931-36; Dr. főszolgabíró, a Sebeskörös Ármentesítő Társaság ügyvezető alelnöke; *G*. 353.;

Mártonffy Márton, *krasznarécsei*; *Récse, 1848, március 11. - + 1917. május 12. Budapest; Mártonffy Kajetán és danckai Pattantyús-Ábrahám Anna fia; Ogy. k.: 1911-17; Udvari tanácsos, minisztériumi osztálytanácsos, a Magyar Olimpiai Bizottság titkára; *G*. 351.;

Másvilági István; *Erzsébetváros, 1806. - + 1866., Ogy.k.: 1848-49; Városi főjegyző.

Meskó László; *Nyíregyháza, 1851. szeptember 23. - 1922. július 23. Budapest.; Édesapja M. Pál (szül 1824.) nyíregyházi orvos volt, anyai ágon volt örmény származású. Ogy.k.: 1897-1901,1905-18; Nyíregyháza főispánja, 1907-től 1909-ig igazságügy minisztériumi államtitkár, Justh Gyula indítványára a párt első elnökévé választották.; 0. a.

Molnár Antal; *Szamosújvár,1847. november 17. - +?; Molnár Gergely és Kovács Aranka fia; Ogy. k.:1871-78;1884-05; Jog- és államtudományok doktora, 1892-től pedig a ház egyik jegyzője. A hírlapírók nyugdíjintézetének több évig volt titkára.; Sz. 111. 147.;

(Folytatjuk)

A továbbiakban is kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, vagy a közöltekkel kapcsolatban van pontosítása, kiegészítése, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe! Kérjük az adott személy nevét, születési adatait, milyen örmény családdal van rokonságban, lehetőleg az iskolai végzettségét, szakmai életútjának rövid leírását. Kérjük, jelezzék az adatok forrását, esetleg azt, hogy a dokumentumok a birtokában vannak. Kérjük, adja meg nevét, címét, vagy elérhetőségét, hogy szükség esetén felvehessük Önnel a kapcsolatot, az adatok pontosítása, kiegészítése érdekében, vagy a birtokában lévő dokumentumokat lemásolhassuk, és az utókornak megőrizhessük.

Otthonról - haza

Barangolás őseink földjén

Bihar, Erdővidék, Etelköz, Gyimes, belső-Erdély

Útvonal: Budapest - Ártánd - Nagyvárad - Belényes - Magyarremete - Köröstárkány - Mézged - Kiskoh - Brád - Déva - Nagyszeben - Bácsfalu - Kisbacon - Barót - Vargyas - Nagyajta - Bereck - Ojtoz - Gorzafalva - Gyimesbükk - Hidegség - Gyimesfelsőlok - Csíkszereda - Zetelaka - Székelyvarság - Farkaslaka - Enlaka - Kőrispatak - Bözödújfaló -

Erdőszentgyörgy - Ártánd - Budapest

Időtartam: 8 nap (2003. aug. 23-30.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb.: 2600 km (a helyi terepjáró autóbuszok teljesítményével együtt)

Utasbiztosítás: Credit Suisse Rt.

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd)

Szükséges felszerelés: nyári sportruházat, dzseki, sportcipő, elemlámpa Vezetés: a csoportot képzett erdélyi szakvezető kíséri a társasutazás kezdetétől annak végéig

Főbb események:

Találkozó az erdővidéki magyarörményekkel Baróton

Koszorúzás Czárán Gyula emlékére a róla elnevezett bihari barlangban

Cseppkőcsodák a Medve-barlangban

Ezeréves határ a Gyimesi és az Ojtozi-szorosban

Székely ősvár a Tartód-tetőn

Tamási Áron szülőháza Farkaslakán

Időutazás Enlakába, a hagyományőrző székely faluba

Rovásírás az enlaki templomban

Székely erődtemplom Nagyajtán

Árpádkori freskós templom Magyarremetén

350 árva gyermek szeretetotthona Déván a ferences testvéreknél

Szembesülünk a moldvai, gyimesi és hétfalusi csángók, valamint a kőröstárkányi szigetmagyarság jelenlegi helyzetével

Elárasztott falu a Küsmöd völgyében

Székely szombatosok sorstörténete Bözödújfalun

Szalmakalap múzeum Kőrispatakon

Erdély legszebb skanzene Nagyszebenben

Látogatás Aszalós Viktornál, az utolsó gorzafalvi csángó fazekasnál

Gyimesi csángó néptánc Hidegségben Kicsi Kótával, Tímár Viktorék húzzák a talpalávalót hegedűvel és gardonnyal

Elek apó múzeuma Kisbaconban

Rhédey Caludia emlékek Erdőszentgyörgyön

Piknik a Nagyküküllő forrásvidékén

Kóstolók hazaiból Enlakán és a Mézgedi-völgyben

Wass Albert pódiumműsor Varga Vilmos és Kiss Török Ildikó előadásában Nagyváradon

Hétfalusi csángó, zetelaki és körösmenti családoknál személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek vendégszeretetét és őszinte barátságát

Részletes program:

1. nap Indulás: reggel 6 órakor a Batthyányi tér felső rakpartról

Határátkelő: Ártánd

Látnivalók: Nagyvárad (1 órás pódiumműsor Wass Albert műveiből), Magyarremete

(árpádkori freskós templom), ünnepélyes vendégfogadás Kőröstárkányban

Estebéd és szállás: az 1. és 2. napon Kőröstárkányban családoknál (2 ágyas, fürdőszobás lakások)

2. nap Reggeli: 2. és 3. napon a szállásadóknál

Látnivalók: Mézged (Czárán Gyula barlang, koszorúzás az emléktáblánál, 1 órás gyalogtúra),

Kiskoh (Medve-barlang, 1 órás barlanglátogatás)

3. nap Látnivalók: Déva (Böjte Csaba testvér szeretetotthona a ferences kolostorban),

Nagyszében (Erdély legszebb skanzene)

Estebéd és szállás: a 3. és 4. napon Bácsfaluban családoknál (2 ágyas, fürdőszobás lakások)

4. nap Reggeli: 4. és 5. napon a szállásadóknál

Látnivalók: Kisbacon (Benedek Elek emlékmúzeum), Barót (találkozó helyi magyar-örményekkel), Vargyas (Daniel-kúria, gyepűárok, Máthé Ferenc fafaragó), Nagyajta (székely erődtemplom, Kriza János emlékek)

5. nap Látnivalók: Bereck (Gábor Áron szülőfalva), Ojtoz (hármashalom emlékmű az ezeréves határ közelében), Gorzafalva (Aszalós Viktor csángó fazekas), Gyimesbükk (ezeréves határ, Rákóczi vár), Hidegség (gyimesi csángó néptánc bemutató hegedű és gardony kíséretével), szíveslátás Zetelakán Sándor Olga portáján

Estebéd és szállás: az 5., 6. és 7. napon Zetelakán családoknál (2 ágyas, fürdőszobás lakások)

6. nap Reggeli: 6., 7. és 8. napon a szállásadóknál

Látnivalók: Székelyvarság (Tartód vára, 2 órás könnyű gyalogtúra), piknik a Küküllő forrásvidékén

7. nap Látnivalók: Farkaslaka (Tamási Áron szülőháza), Enlaka (a világörökség várományosa, ismertető a templomban, rovásírás, falujárás, enlakai lucskoskápszta), Kőrispatak (szalmakalap múzeum), Böződújfaló (séta a templomhoz az „elárasztott faluban” - emlékmúzeum), Erdőszentgyörgy (Rhédey Claudia emlékek)

8. nap Indulás: reggel 6 órakor Transzfer, Zeteleka és Budapest között alkalmi megállókkal
Határátkelő: Ártánd.

Érkezés: Budapestre 21 óra körül.

Részvételi díj: 43 000 Ft/fő Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállást, és a belépők árát

Buszki költség: 17 000 Ft/fő

A fenti program a csoportok igényeinek megfelelően, közös megegyezés alapján részben módosítható.

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, versekkel, valamint a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Jelentkezés: a buszki költség befizetésével félfogadási napokon az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél, vagy a klubnapokon.

Március 21-étől április 4-ig tartott nyitva a Józsefvárosi Napok keretében egy örménymagyar festőművész házaspár kiállítása. *Gopcsa Paula* és *Kocsi Miklós* festőművész kiállítását Foltinné Farkas Zsuzsanna főtanácsos nyitotta meg.

Budaörsön a Jókai Mór Művelődési Központban április 7-én, hétfőn nyílt meg az *I. magyarörmény képzőművészeti tárlat*. A megnyitóünnepség fényét emelte a Vivaldi Művészeti Iskola tanítványainak fellépte.

A kiállítást *dr. Benedek Katalin* művészettörténész nyitotta meg. A tárlaton a budapesti *Botár Edit*, *Gajzágó Sándor*, *Gopcsa Paula* és *Gross Arnold*, valamint *Kovrig Miklós* ceglédi és a szegedi *Tóth Rózsa* és *Tóth István Tibor* művei láthatók.

Utánnomás a Szabadság c. kolozsvári napilap 2003. február 24-i számából

A Vox Turturis kamarakórus előadása

A hétfőn sorra kerülő ünnepi rendezvényekről nem hiányozhatott a korhű zene sem: február 22-én, szombaton a kolozsmonostori Kálváriatemplomban a *Vox Turturis*

kamarakórus a reneszánsz többszólamúság nagymesterének, Giovanni Pierluigi da Palestrinának műveiből adott elő. A kórus vezetője, *Flórián Gergely* elmondása szerint a kórus két évvel ezelőtt alakult, pontosabban 2000 októberében, tagjai a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémia diákjai, akik már több sikeres fellépést tudhatnak maguk mögött: így Kolozsváron a tavalyi Mátyás Napokon, ezenkívül a Zeneakadémián, de szerepeltek már a Székelyföldön, Nagyváradon, Baróton. A budapesti származású Flórián Gergely szintén a zeneakadémia IV éves diákja, Petre Sárcea professzor növendéke a karmester szakon. A szombati műsoron elhangzott a *Misse Quinti Toni*, az *Énekek éneke* stb. A tiztagú kórus szereplésén látszott, hogy összeszokott együttesről van szó, amelynek énekkedvét még a terembeli dermesztő hideg sem tudta befolyásolni. Kifejező, árnyalt dinamikájuk tökéletesen megfelelt az egyházi jellegű kórusművek követelményeinek. Kiválóan lereagálták a karmester igyekezetét, amely a zenei frázis felépítésére vonatkozott, s mindehhez érthető szövegmondás társult. Öröm volt hallani a tehetséges fiatalokat, akik még a „I’art pour l’art” elvének szigorú betartásával bizonyítottak.

Ami a kórus távlati terveit illeti, a kórusvezető elmondása szerint meghívást kaptak az őszi Esterházy-ünnepségekre.

A közel egyórás műsor után dr. Angi István, a Zeneakadémia tanára mondott köszönetet a kórusnak, kiemelve azt, hogy a bemutatott zeneművek, amelyek egyaránt tartalmaztak misetételeket és motettákat, voltaképpen jelképesek, hisz ezáltal kapcsolódott össze az imádság és az áldozattétel. A professzor úr szükségesnek tartotta megjegyezni, hogy a kislétszámú kórus minden segítség nélkül tartja fenn magát, és abbéli reményét fejezte ki, hátha sikerül olyan támogatót találni, aki felvállalná a kórus működésének anyagi terhét, vagy legalábbis annak egy részét.

Hintós Diana

Mártonffy István levelét némi rövidítéssel közöljük:

Válaszfele

az „Emlékeim egy nagy magyarörmény orvosról” című cikkre (Erdélyi Örmény Gyökerek VI. évfolyam 70. szám)

Örömmel vettem kézhez a lap fentemlített számát, benne *Schüller Róbertné sz. Ötves Marika* megemlékezését édesapámról. Az öröm lassan ürömmé módosult! Szép és nemes gondolat halálának 36. évében a visszatekintés, de sajnos, ahogyan a cikkíró is említi, „az idő elmosza az emlékeket”.

/.../

Rágalom, hogy kuruzslással vádolták (ez becsületsértés!). 1940 októberében szekérral hoztak egy közeli faluból egy tifuszos asszonyt, apám azonnal a zilahi megyei kórház fertőző osztályára utalta. Az illető a feleségét még két szilágysomlyói orvoshoz szekerezte, akiknek ugyanaz volt a véleményük, mint az apámnak. Ezután a bolyongás után a 27 kilométerre lévő Zilahra már csak a holttest érkezett. Mind a három orvost feljelentették, az elsőfokú végzés „gondatlanságból elkövetett emberölés” vádjával elmarasztalta, a másodfokú felmentette mindhármukat.

/.../

Apám népszerű, humoros ember volt, pszichés vagy hipochonder betegeit előszeretettel egy-egy tréfával vagy gesztussal „gyógyította”. Éppen ezért a környéken sok legenda és adoma született, amely vidékenként vagy falvanként több változatban tovább élte a maga életét. (Lásd a krasznai csuklós lányt.) De sorolhatnám ezeket a legendákat, amelyek csak népszerűségét, és betegeinek, ismerőseinek szeretetét tükrözik. Ezek csak legendák és nem megtörtént esetek.

././

„Meghívták a kolozsvári egyetemre” - rendelkezem annak a jegyzőkönyvnek a másolatával, amelyben 1919. október 14-én a kolozsvári egyetemi klinika orvosai (dr. Hankó, dr. Jakobi, dr. Gidák, dr. Mártonffy, stb.) átadják a klinikát teljes felszereléssel dr. Hartieganu professzornak, dr. Moldovan államtitkár jelenlétében. Nagy különbség egy klinika átadása 1919-ben Kolozsváron, vagy egy egyetemi meghívás 1928-ban Szegedre (a meghívó birtokomban van).

././

Igaz, hogy a váradi kórházba szállították kezelés végett, de ne túlozzunk, hogy helikopterrel, hanem egy közönséges mentőautóval.

Hálás vagyok, hogy az EÖGY füzetek helyet adott egy magyarörmény orvos emlékének, de bánt az a tény, hogy az emlékező olyan eseteket említ, amelyek apám emlékét eléggé furcsa és néhol valótlanságokkal tarkított színben tünteti fel.

Szilágysomlyó, 2003. február

Mártonffy István

Utánnomás az Arménia 1890 májusi számából (az eredeti helyesírás megőrzésével)

Hány örmény van a kerek földön?

A Szent-Pétervárott megjelenő „Svet” című orosz hetilap az összes örmények számát 4.047.753-ra teszi; éspedig

Törökországban	2.525.525
Oroszországban	1.391.620
Perszában	54.695
Osztrák-Magyarországban	23.463
Bulgáriában	9.250
Romániában	13.200
India-, Birma-, Afganistánban, Habestien, Francia-, Olasz-, Angolországban és Amerikában elszórva van	30.000 lélek.

A „Svet” nem pontos adatokat használt. A kezeink közt lévő, megbízható legújabb források szerint az összes örmények száma az öt milliót meghaladja.

Erdélyi örmény közmondás

A kutyák egymás közt marakodnak, de a farkas ellen megegyeznek.
Sénjere irénc mecs gichádnzevin, pájcz kálin entemgiumisvin.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatta a Fővárosi Örmény Önkormányzat

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba,

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Szongoth Gábor Bálintné Kovács Júlia

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.